

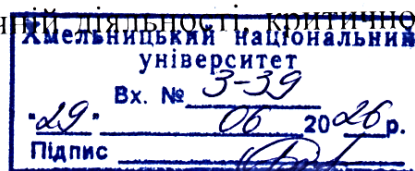
ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора
Осипової Тетяни Юріївни на дисертацію Якименко Поліни
В'ячеславівни «Теоретичні і методичні засади формування педагогічної
творчості майбутніх учителів початкових класів» на здобуття наукового
 ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і
 методика професійної освіти

1. Актуальність дисертаційного дослідження та його зв'язок з науковими планами, програмами, темами. Суттєві зміни, які відбуваються в освіті у зв'язку з входженням України до Європейського освітнього простору, істотно впливають на стратегію й тактику реформування вищої освіти. Передусім це стосується підготовки майбутнього вчителя. Учитель Нової української школи повинен мати творче мислення; бути здатним до інноваційної діяльності, прийняття самостійних і нестандартних рішень. Сучасні вимоги до вчителя зумовлюють перегляд традиційних уявлень про зміст його підготовки, використання інноваційних технологій у процесі його професійного становлення. У системі професійної підготовки майбутнього вчителя початкових класів існує нагальна потреба в теоретичній та практичній підготовці студентів до педагогічної творчості у професійній діяльності, розвитку креативності та формування творчої особистості майбутніх учителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища закладу вищої освіти, в ознайомленні майбутніх учителів з технологіями розвитку творчих можливостей учнів молодшого шкільного віку. Водночас формування творчої особистості майбутнього вчителя, підготовки його до творчої професійної діяльності, умінь та навичок виховання творчої особистості учня в освітньому процесі, можливість педагогічних закладів вищої освіти щодо розвитку творчих здібностей здобувачів освіти недостатньо досліджені на теоретичному та методичному рівнях.

Сьогоднішні вимоги до вчителя зумовлюють необхідність перегляду традиційних підходів до його підготовки, акцентуючи на використанні інноваційних форм організації освітнього процесу. Особливу роль у цьому контексті відіграє трисуб'єктна взаємодія, що поєднує діяльність викладача, здобувача освіти та сучасного освітнього середовища, яке має включати інноваційні цифрові інструменти. Така взаємодія відкриває нові можливості для формування творчого потенціалу, активізації навчальної діяльності, розвитку рефлексії та професійної самореалізації майбутніх учителів початкових класів.

Сучасне життя потребує підготовки школярів, які не лише оперативно орієнтуються в інформаційному просторі, володіють сукупністю теоретичних знань, але й вміють їх використовувати в практичній діяльності, критично і

творчо мислити. Творча активність, здатність дитини до саморозвитку – головні умови успішності в подальшому житті. З огляду на це, найбільш сприятливим для розвитку творчого потенціалу дитини є період навчання в початковій школі, адже молодший шкільний вік – сенситивний для розвитку та формування творчих умінь. Актуальність та важливість проблеми формування творчих умінь в учнів молодшого шкільного віку зумовлює необхідність професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів до педагогічної творчості, оскільки саме від їхнього професіоналізму, компетентності, рівня самоосвіти, проявів творчої активності залежить творчий розвиток учнів. Лише той учитель, який сам прагне до творчості, здатен розкрити та розвинути творчі можливості.

Слід наголосити на тому, що дисертацію виконано відповідно до тематичного плану наукових досліджень Хмельницького національного університету «Формування особистості як суб'єкта самотворення» (державний реєстраційний номер 0119U103663) та «Психолого-педагогічні засади професійно-особистісного розвитку фахівців в умовах трансформації суспільства» (ДР № 0125U003711). Тему дослідження затверджено на засіданні вченої ради Хмельницького національного університету (протокол № 5 від 28.11.2024 року).

2. Найбільш суттєві наукові результати, що містяться в дисертації. Дисертанткою розроблено систему формування педагогічної творчості майбутніх учителів початкових класів, виокремлено й обґрунтовано педагогічні умови формування педагогічної творчості майбутніх учителів початкових класів; розроблено та впроваджено в освітній процес навчально-методичне забезпечення формування педагогічної творчості майбутніх учителів початкових класів.

3. Наукова новизна результатів дослідження полягає в тому, що *уперше* обґрунтовано концепцію формування педагогічної творчості майбутніх учителів початкових класів, що включає методологічний, теоретичний, технологічний концепти; розроблено, змодельовано й експериментально перевірено ефективність системи формування педагогічної творчості майбутніх учителів початкових класів, що містить цільовий, концептуально-теоретичний, змістово-технологічний, діагностично-результативний блоки; виокремлено й обґрунтовано педагогічні умови формування педагогічної творчості майбутніх учителів початкових класів (забезпечення мотиваційно-ціннісної спрямованості професійної діяльності шляхом організації творчого освітнього середовища; інтеграція творчого компонента у зміст фахових дисциплін і використання новітніх освітніх технологій у процесі розвитку креативного мислення та інноваційної культури здобувачів освіти; організація педагогічної підтримки та наставництва як передумова ефективного впровадження практико-орієнтованого навчання);

удосконалено компонентну структуру досліджуваного поняття (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-змістовий, операційно-діяльнісний компонент), критерії, показники та рівні сформованості педагогічної творчості майбутніх учителів початкових класів; змістово-методичні засади формування педагогічної творчості майбутніх учителів початкових класів; *уточнено* зміст основних понять дослідження: «педагогічна творчість вчителя початкових класів», «творча педагогічна діяльність», «педагогічна креативність», «формування педагогічної творчості»; *подальшого розвитку й конкретизації набули* ідеї формування педагогічної творчості в історичному і компаративному дискурсі на основі їх дотичності до основних наукових концепцій і теорій; діагностичний інструментарій визначення рівнів сформованості педагогічної творчості майбутніх учителів початкових класів; науково-методичне забезпечення формування педагогічної творчості майбутніх учителів початкових класів.

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Новизна і вірогідність обґрунтованих положень і висновків дисертації П. В. Якименко забезпечено використанням комплексу теоретичних та емпіричних методів відповідно до мети та завдань дослідження; глибоким діалектичним, міждисциплінарним аналізом значного обсягу науково-педагогічних джерел, нормативно-правової бази та науково-методичного забезпечення вищої освіти, позитивними результатами впровадження матеріалів дисертації у роботу ЗВО України.

Аналіз роботи переконує у вичерпній обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, достовірність яких та повнота викладу на сторінках дисертації є безсумнівними. Авторкою здійснено чітку експлікацію структури та змістовного наповнення системи формування педагогічної творчості майбутніх учителів початкової школи.

Аргументованість та релевантність сформульованих П. В. Якименко теоретичних положень і дефініцій детерміновані глибоким системним аналізом фундаментального теоретико-методологічного дискурсу, а також залученням репрезентативного масиву першоджерел (520 найменувань, із них 50 – іноземними мовами). Результати дослідження повно й ґрунтовно репрезентовано у фахових науково-педагогічних виданнях, їх апробовано на численних науково-практичних конференціях різних рівнів (міжнародних, всеукраїнських) та втілено в практичну діяльність.

5. Значення отриманих результатів для педагогічної науки і практики. Практичне значення здобутих результатів полягає в розробленні та впровадженні в освітній процес навчально-методичного забезпечення формування педагогічної творчості майбутніх учителів початкових класів, а саме: навчально-методичних посібників «Впровадження інноваційної інтегрованої особистісно-орієнтованої технології: в ЗДО та ЗЗСО»,

«Педагогічна творчість вчителя початкової школи. Організація самостійної роботи студентів» та «Формування готовності майбутніх учителів початкових класів до педагогічної творчості»; методичного портфоліо «З любов'ю до дітей: Сучасний урок в початковій школі – урок-казка»; методичних рекомендацій «Навчально-методичне портфоліо з дидактики» (для змішаного навчання)», «Теорія та методика ігрової діяльності в ЗПО» (для змішаного навчання)», «Інноваційні технології в освіті», «Наступність у роботі ЗДО та початкової школи».

6. Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації. Матеріали дослідження, його положення і висновки можуть бути використані для організації освітнього процесу в ЗВО, формування педагогічної творчості майбутніх педагогів інших спеціальностей, а також у самоосвітній діяльності здобувачів вищої освіти, у системі підвищення кваліфікації вчителів і неформальній освіті. Акцентуємо увагу на широкій апробації результатів дослідження, аналізі результативності їх імплементації в освітньому процесі закладів вищої освіти. Зокрема результати дослідження впроваджено в освітній процес в освітній процес ЗВО України: Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (довідка № 438/01-13 від 07.08.2025), Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (довідка № 297 від 10.07.2025 р.), Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти (довідка № 386/02-13 від 11.07.2025), Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради (довідка № 328 від 11.07.2025), Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (довідка № 06/22 від 07.08.2025), Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (довідка № 1110 від 26.06.2025), Український державний університет імені Михайла Драгоманова (довідка № 309/2 від 10.06.2025).

7. Оцінка змісту дисертації та її завершеність роботи. Дисертація П. В. Якименко логічно послідовно, чітко, коректно сформульовано науковий апарат дослідження (його об'єкт, предмет, мету, завдання, гіпотезу, концепцію, методи), що й забезпечило визначення оптимальної стратегії наукових розвідок та розробку новітніх засобів її реалізації. Є чітким структурування авторкою матеріалу дисертації, а його подання в п'яти розділах дозволило їй системно й багатоаспектно розкрити проблему формування педагогічної творчості майбутніх учителів початкових класів. Оформлення повністю відповідає вимогам до наукових робіт такого виду.

У дисертації подано анотації українською та англійською мовами, вступ, п'ять розділів, висновки до них, загальні висновки, список використаних джерел, 10 додатків на 110 сторінках. Повний обсяг дисертації становить 621

сторінку, основний зміст викладено на 394 сторінках. Роботу ілюстровано 19 таблицями і 15 рисунками.

Використання П.В.Якименко широкої джерельної бази, запропонованої системи теоретичних й емпіричних методів, як і методів математичної статистики, дозволило виконати всі поставлені наукові завдання та оволодіти методологією наукової діяльності.

У **вступі** аргументовано актуальність досліджуваної проблеми, вказано її зв'язок із науковими темами, сформульовано науковий апарат дослідження; окреслено провідну ідею, обґрунтовано концепцію, визначено гіпотезу дослідження; охарактеризовано методи наукового пошуку; викладено наукову новизну, теоретичне й практичне значення одержаних результатів; охарактеризовано особистий внесок дисертантки; подано відомості про впровадження й апробацію результатів наукового пошуку; вказано структуру та обсяг дисертації

У першому розділі **«Теоретичні засади формування педагогічної творчості майбутніх учителів початкових класів»** авторкою схарактеризовано проблему формування педагогічної творчості майбутніх учителів початкових класів у контексті сучасних потреб науки і практики; розглянуто становлення та розвиток ідеї формування педагогічної творчості в історичному науковому дискурсі; проаналізовано феномен «педагогічна творчість майбутнього вчителя початкових класів» як наукову категорію; узагальнено зарубіжний досвід формування педагогічної творчості майбутніх учителів; з'ясовано вплив провідних наукових концепцій і теорій на становлення та розвиток ідеї формування педагогічної творчості в історичному науковому дискурсі, зокрема, простежено еволюцію уявлень про творчість у межах філософсько-психологічних теорій інтуїтивізму, психоаналізу, аналітичної психології та гуманістичної теорії особистості, які заклали підґрунтя для розуміння творчості як внутрішньо детермінованого, особистісно зумовленого процесу; обґрунтовано значення педагогіки партнерства як однієї з ключових концептуальних засад сучасної початкової освіти; визначено значущість персоналізованого та практико-орієнтованого навчання як ключових пріоритетів до формування педагогічної творчості майбутніх учителів початкових класів; представлено аналіз зарубіжного досвіду та вплив євроінтеграційних процесів на трансформацію підготовки майбутніх учителів початкових класів в Україні.

Сформульовано авторську концепцію формування педагогічної творчості майбутніх учителів початкових класів, яка ґрунтується на ідеї, що сучасний учитель початкової школи повинен бути не лише носієм знань, а й активним творцем освітнього середовища, здатним генерувати нові педагогічні ідеї, методики та індивідуальні підходи до дітей.

Обґрунтування концепції здійснено на основі аналізу законодавчо-нормативного забезпечення початкової та вищої педагогічної освіти (Закон України «Про освіту» (2017), «Про повну загальну середню освіту» (2020), Концепція НУШ (2016), Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (2024), Стратегія розвитку вищої освіти (2022–2032), Державний стандарт початкової освіти (2025) тощо); виявлення специфіки професійної діяльності вчителя початкових класів у контексті сучасних освітніх трансформацій; визначенні ролі формування soft skills (критичне мислення; комунікація та співпраця; креативність; емоційний інтелект; уміння вирішувати проблеми; гнучкість і адаптивність; лідерські якості та самоорганізація), які виступають основою реалізації педагогічної творчості майбутнього вчителя початкових класів; узагальнено вітчизняний і зарубіжний досвід формування педагогічної творчості учителя початкових класів.

Концепція базується на інтеграції трьох взаємопов'язаних концептів: методологічного, теоретичного та технологічного, що забезпечують цілісність і системність процесу формування педагогічної творчості як ключової професійної якості сучасного вчителя.

Установлено, що *методологічний концепт* дослідження включає низку загальнометодологічних наукових підходів, зокрема: аксіологічний, діяльнісний, компетентнісний, системний, синергетичний, суб'єктний, гуманістичний, особистісно-орієнтований, культурологічний, конструктивістський та інноваційний. На підставі розгляду сутності виокремлених методологічних підходів П. В. Якименко цілком справедливо доходить висновку, що сукупність зазначених методологічних підходів забезпечує багатовимірність та цілісність моделі формування педагогічної творчості, у якій органічно поєднуються особистісний розвиток, професійна компетентність, творча активність та педагогічна рефлексія майбутнього вчителя початкових класів.

Теоретичний концепт проблеми формування педагогічної творчості майбутніх учителів початкових класів окреслює систему концептуальних положень, дає змогу виявити провідні теорії, ідеї, (філософські, психологічні, педагогічні, економічні, соціологічні), законодавчо-нормативні засади, вихідні параметри, дефініції, покладені в основу розуміння феномену «педагогічна творчість майбутнього вчителя початкових класів», наукового опису досліджуваних явищ, їх аналізу, узагальнення й синтезу, а також обґрунтування та моделювання системи зазначеного процесу.

Технологічний концепт дослідження передбачає прикладну реалізацію та перевірку ефективності теоретично обґрунтованих положень щодо формування педагогічної творчості майбутніх учителів початкових класів, а також дієвість усіх складників розробленої системи через впровадження

визначених педагогічних умов і навчально-методичного забезпечення. Реалізація запропонованої концепції забезпечує цілеспрямований розвиток творчого потенціалу майбутніх учителів початкових класів, їхню готовність до інноваційної педагогічної діяльності, здатність до творчого вирішення професійних завдань та ефективної роботи в умовах сучасного освітнього середовища. Подано авторське формулювання поняття «педагогічна творчість майбутнього учителя початкових класів», яке розуміється автором як інтегративну особистісно-професійну якість, що виявляється у здатності генерувати нові педагогічні ідеї, використовувати методи й прийоми навчання, адаптовані до індивідуальних особливостей молодших школярів. Формування педагогічної творчості передбачає розвиток у майбутніх учителів здатності до креативного мислення, рефлексивності, емоційної гнучкості та професійної ініціативності, що необхідні для забезпечення ефективності освітнього процесу в умовах постійних змін і викликів сучасної початкової освіти. У такий спосіб П.В. Якименко було повністю вирішено перше і друге завдання дослідження.

У другому розділі **«Організаційно-методичні засади формування педагогічної творчості майбутніх учителів початкових класів»** дисертанткою з'ясовано особливості формування педагогічної творчості здобувачів вищої освіти у процесі вивчення фахових дисциплін та під час педагогічної практики; висвітлено організацію самостійної творчої науково-дослідної роботи майбутніх учителів початкових класів.

Визначено сучасні технології формування педагогічної творчості майбутніх учителів початкових класів: технологія розвитку критичного мислення, кейс-технології, технологія портфоліо, особистісно-орієнтовані, проєктні, ігрові, тренінгові, інтерактивні, цифрові технології та технології змішаного навчання. Особлива увага зосереджена на цифрових технологіях, які формують середовище для моделювання педагогічних ситуацій, віртуального стажування, участі у віртуальних майстерках, симуляціях та кейсах (інтерактивні дошки (Padlet, Jamboard), інструменти для створення відеоуроків (Loom, Screencast-O-Matic), платформи для гейміфікації (Kahoot!, Quizizz, Wordwall) тощо), що сприяє розвитку у майбутніх учителів початкових класів професійної рефлексії та критичного мислення, педагогічної творчості.

Авторкою акцентовано увагу на тому, що формування педагогічної творчості майбутніх учителів початкових класів під час вивчення фахових дисциплін є цілісним професійно зорієнтованим процесом, що передбачає трансформацію змісту педагогічної освіти у напрямі розвитку творчого мислення, професійної автономії та інноваційної педагогічної діяльності. Зазначено, що фахові дисципліни («Педагогіка», «Дидактика початкової освіти», «Педагогічна майстерність», «Педагогічна творчість вчителя

початкової школи», «Інноваційні технології в освіті», «Методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» тощо) є не лише навчальними курсами, а середовищем формування педагогічної творчості як системоутворювальної якості сучасного вчителя початкових класів.

Важливу роль у процесі вивчення фахових дисциплін, за ствердженням П. В. Якименко, відіграє використання інтерактивних методів («мозковий штурм», «акваріум», «навчаючи – учусь», аналіз педагогічних ситуацій, методи критичного мислення (фішбоун, кубування, дерево рішень), робота в малих групах із виконанням творчих завдань), які передбачають розробку та апробацію власних цифрових дидактичних розробок з використанням цифрових освітніх платформ (Kahoot, Mentimeter, Jamboard, Genially), організацію симуляцій педагогічних ситуацій («Перше батьківське зібрання», «Конфлікт на уроці», «Урок у класі з дитиною з ООП», «Реагування на емоційний зрив учня» тощо) Особливе значення у формуванні педагогічної творчості належить забезпеченню проєктно-рефлексивного характеру освітнього процесу через виконання здобувачами творчих завдань, моделювання авторських педагогічних концепцій, розроблення власних освітніх програм і сценаріїв уроків;

Важливим є визначення дисертанткою ролі педагогічної практики у формуванні педагогічної творчості майбутніх учителів початкових класів, під час якої здобувачі виконують творчо зорієнтовані завдання і залучаються різноманітні види діяльності (самостійне проєктування уроків із використанням альтернативних методичних підходів, розроблення авторських дидактичних матеріалів, адаптація змісту навчального матеріалу до індивідуальних освітніх потреб учнів, створення інтегрованих занять, а також моделювання нестандартних педагогічних ситуацій), що потребують імпровізації та педагогічної гнучкості.

Як позитив відзначимо обґрунтування авторкою ролі самостійної творчої і науково-дослідної роботи у формуванні педагогічної творчості майбутніх учителів початкових класів, що передбачало залучення здобувачів освіти до різних видів інтелектуально-пошукової та дослідницької діяльності (підготовка наукових есе, рефератів та аналітичних оглядів із власними авторськими висновками тощо), що стимулює критичне мислення та здатність до творчого переосмислення педагогічних проблем. Таким чином П.В Якименко було вирішено третє завдання дослідження.

У третьому розділі **«Діагностика стану сформованості педагогічної творчості майбутніх учителів початкових класів»** П.В.Якименко виокремлено компоненти, критерії, їх показники та рівні сформованості педагогічної творчості майбутніх учителів початкових класів; розроблено методику проведення констатувального етапу педагогічного експерименту;

з'ясовано стан сформованості педагогічної творчості майбутніх учителів початкових класів (констатувальний етап).

Компонентами педагогічної творчості майбутніх учителів початкових класів обрано: *мотиваційно-ціннісний* – система внутрішніх мотивів, професійних цінностей, спрямованості на творчу педагогічну діяльність, самореалізацію, професійне зростання та позитивне ставлення до інноваційних змін в освіті; *когнітивно-змістовий* – система знань із методології педагогічної творчості, володіння понятійним апаратом, здатність до застосування теоретичних знань у практичній діяльності та розвиток креативного мислення; *операційно-діяльнісний* – система практичних умінь і навичок творчої педагогічної діяльності, здатність використовувати інноваційні методи навчання, розробляти авторські дидактичні матеріали та моделювати нестандартні педагогічні ситуації.

Відповідно до виокремлених компонентів визначено та обґрунтовано критерії і показники сформованості педагогічної творчості майбутніх учителів початкових класів, зокрема такі, як: *ціннісний* (сформованість інтересу до професійної самореалізації у творчій педагогічній діяльності; наявність внутрішньої мотивації до педагогічної творчості; прагнення до професійного та особистісного зростання); *когнітивний* (ступінь обізнаності з методами та технологіями творчої педагогічної діяльності; здатність застосовувати набуті знання у професійній практиці; рівень розвитку креативного мислення); *діяльнісний* (рівень володіння інноваційними методиками навчання; здатність створювати авторські дидактичні матеріали; уміння моделювати й ефективно розв'язувати нестандартні педагогічні ситуації).

Розроблено експериментальну методику проведення констатувального етапу педагогічного експерименту, що побудована на обґрунтованій структурі досліджуваного феномена та відповідає принципам цілісності, валідності й надійності результатів. Загальна процедура організації констатувального етапу включала визначення вибірки: експериментальна група – 212 здобувачів, контрольна – 225. Уніфікація інструкцій до методик дозволила мінімізувати вплив суб'єктивного фактора, а проведений статистичний аналіз забезпечив обґрунтованість висновків. Констатувальний етап педагогічного експерименту дав змогу зафіксувати вихідний рівень сформованості педагогічної творчості у здобувачів вищої освіти та виявити внутрішню структуру проявів творчості, її сильні та слабкі сторони, потенціал до формування. Порівняльний аналіз результатів експериментальної та контрольної груп підтвердив їхню вихідну однорідність, що є обов'язковою умовою для валідного проведення подальшого формувального етапу. Сформованість творчості загалом та за кожним компонентом інтерпретувалася за трирівневою шкалою: високий ($\geq 75\%$ від максимально

можливого балу), середній (50–74 %), низький (< 50 %). Обробка результатів здійснювалася методами описової статистики визначенням достовірності відмінностей між групами χ^2 -критерієм Пірсона для встановлення міжкомпонентних зв'язків.

На підставі аналізу одержаних результатів констатувального етапу експерименту П. В. Якименко доходить висновку, що наявна система підготовки майбутніх учителів початкових класів потребує орієнтації змісту підготовки на цілеспрямоване формування педагогічної творчості, чого можна досягти через використання розробленої системи та впровадження педагогічних умов її реалізації. У такий спосіб було вирішено четверте завдання дослідження.

У четвертому розділі **«Система формування педагогічної творчості майбутніх учителів початкових класів»** П. В. Якименко обґрунтовано систему формування педагогічної творчості майбутніх учителів початкових класів та змодельовано процес її реалізації; виокремлено й аргументовано педагогічні умови формування педагогічної творчості майбутніх учителів початкових класів.

Розроблена система формування педагогічної творчості майбутніх учителів початкових класів забезпечила цілісну організацію процесу професійної підготовки здобувачів вищої освіти до здійснення креативної педагогічної діяльності в умовах сучасної початкової освіти з орієнтацією на випереджувальний розвиток, здатність до адаптації в умовах змін, педагогічного новаторства й креативного мислення, що є ключовими характеристиками сучасного вчителя початкових класів.

Запропонована система формування педагогічної творчості майбутніх учителів початкових класів уміщує чотири взаємопов'язані блоки (підсистеми): цільовий, концептуально-теоретичний, змістово-технологічний, діагностично-результативний.

Авторкою обґрунтовано педагогічні умови формування педагогічної творчості майбутніх учителів початкових класів, а саме: забезпечення мотиваційно-ціннісної спрямованості професійної діяльності шляхом організації творчого освітнього середовища; інтеграція творчого компонента у зміст фахових дисциплін і використання новітніх освітніх технологій у процесі розвитку креативного мислення та інноваційної культури здобувачів освіти; організація педагогічної підтримки та наставництва як передумови ефективного впровадження практико-орієнтованого навчання, кожна з яких результативно впливала на формування педагогічної творчості здобувачів освіти. Отже в четвертому розділі висвітлено вирішення п'ятого завдання дослідження.

У п'ятому розділі **«Дослідницько-експериментальна перевірка ефективності системи формування педагогічної творчості майбутніх**

учителів початкових класів» авторкою презентовано програму і методику дослідження; висвітлено методику впровадження педагогічних умов формування педагогічної творчості майбутніх учителів початкових класів в освітній процес ЗВО; здійснено аналіз та інтерпретацію результатів дослідницько-експериментального дослідження. Результати діагностики рівня сформованості педагогічної творчості майбутніх учителів початкових класів свідчать про ефективність розробленої під час дослідження системи. Вірогідність результатів експериментальної роботи й достовірність експериментальних даних визначені здійснювались із використанням непараметричного критерію Пірсона χ^2 . Результати формувального етапу експерименту підтвердили правомірність та ефективність розробленої системи формування педагогічної творчості майбутніх учителів початкових класів послугувавши підставою для висновку щодо доцільності її впровадження в закладах вищої педагогічної освіти. У такий спосіб П. В. Якименко було повністю реалізоване й шосте завдання дослідження

Підсумки дисертаційного дослідження висвітлено в **загальних висновках**, які корелюють із висновками до кожного розділу дисертаційної роботи і відображають досягнення мети і вирішення всіх завдань дослідження. Зміст автореферату й основні положення дисертації є ідентичними. Таким чином, дисертаційна робота П. В. Якименко є результатом самостійних досліджень, не містить елементів плагіату та запозичень. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають посилання на відповідне джерело. Дисертація характеризується єдністю змісту, відповідає вимогам щодо її оформлення, враховує особливості наукового стилю.

8. Повнота висвітлення одержаних результатів в опублікованих працях. Основні положення й висновки наукового пошуку представлено в 50 публікаціях, із них: 2 монографії, 18 статей в наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України, 5 статей у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз Scopus або Web of Science Core Collection; 10 публікацій засвідчують апробацію матеріалів дисертації, 12 публікацій і 3 навчально-методичних посібники додатково висвітлюють результати дослідження. Усі наукові публікації, котрі відображають результати дисертаційного дослідження П. В. Якименко, відповідають чинним вимогам МОН України.

9. Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Не заперечуючи здобуті П. В. Якименко наукові результати вважаємо за доцільне висловити окремі зауваження й побажання, що мають уточнювальний характер і не знижують загальної позитивної оцінки наукової роботи:

1. Позитивно оцінюючи представлений авторкою комплекс методологічних підходів, вважаємо, що певного розширення потребує

характеристика аксіологічного, суб'єктного та інноваційного підходів. Більш детальне обґрунтування їх ролі у формуванні педагогічної творчості майбутніх учителів початкових класів дозволило б поглибити методологічний аспект дослідження та посилити його концептуальну цілісність.

2. Відзначаючи безперечну практичну цінність розробленого авторкою навчально-методичного забезпечення, зауважимо, що його складники могли б знайти більш повне відображення у змістово-технологічному блоці моделі системи формування педагогічної творчості майбутніх учителів початкових класів. Така деталізація сприяла б підвищенню наочності моделі та чіткої презентації механізмів її практичного впровадження.

3. Позитивно оцінюючи проведений автором аналіз сучасних тенденцій розвитку педагогічної освіти, вважаємо, що більш повному розкриттю досліджуваної проблеми сприяло б ширше висвітлення впливу цифрової трансформації освіти та використання технологій штучного інтелекту на процес формування педагогічної творчості майбутніх учителів початкових класів.

4. На позитивну оцінку заслуговує розроблена авторкою структурно-функціональна модель системи формування педагогічної творчості майбутніх учителів початкових класів, яка характеризується логічністю побудови та цілісністю представлених компонентів. Водночас науковий інтерес становило б більш детальне обґрунтування можливостей її адаптації до різних форматів організації освітнього процесу, зокрема в умовах змішаного та дистанційного навчання. Таке розширення дозволило б підвищити практичну універсальність запропонованої моделі та продемонструвати її потенціал в умовах сучасних трансформацій вищої педагогічної освіти.

5. У роботі спостерігається певне дублювання змісту окремих структурних елементів дослідження. Зокрема, у другому розділі авторкою детально схарактеризовано сучасні технології формування педагогічної творчості майбутніх учителів початкових класів, а також розкрито особливості її формування у процесі вивчення фахових дисциплін та проходження педагогічної практики. Водночас під час обґрунтування та висвітлення педагогічних умов формування педагогічної творчості окремі положення частково повторюють уже представлені теоретичні та методичні аспекти. На нашу думку, доцільним було б чіткіше розмежувати зміст зазначених підрозділів, що сприяло б підвищенню логічної цілісності та структурованості дослідження.

Подані зауваження мають рекомендаційний характер і спрямовані на вдосконалення структури та науково-методичної аргументації роботи. Вони не знижують наукової цінності дисертації, яка вирізняється системністю, логічністю та практичною спрямованістю.

10. Загальний висновок. Зважаючи на актуальність теми дослідження, його наукову новизну, вагому теоретичну і практичну значущість, обґрунтованість наукових положень, рекомендацій, висновків, їх якісну апробацію, повноту викладу в наукових публікаціях, вважаємо, що дисертація П. В. Якименко з теми «Теоретичні і методичні засади формування педагогічної творчості майбутніх учителів початкових класів» є самостійно виконаною, завершеною науковою працею, в якій авторка отримала нові науково обґрунтовані результати, що сукупно вирішують проблему формування педагогічної творчості майбутніх учителів початкових класів. Дисертація відповідає п. 7 та п. 9 Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 1197 від 17.11.2021 р. (зі змінами), Вимогами до оформлення дисертацій, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01. 2017 (зі змінами), внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р., а її авторка – Якименко Поліна В'ячеславівна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04. – теорія і методика професійної освіти

Офіційний опонент,

Доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки
Державного закладу «Південноукраїнський
національний педагогічний університет
імені К.Д.Ушинського»

Тетяна ОСИПОВА

Підпис доктора педагогічних наук, професора кафедри педагогіки
Тетяни Осипової засвідчую

Проректор з наукової роботи

Державного закладу «Південноукраїнський
національний педагогічний університет
імені К.Д.Ушинського»

Ганна МУЗИЧЕНКО